

БӨЛІМ: ЖАЛПЫ РУБРИКА

Заманауи білім беруде сәндік қолөнердің алатын орны

ЖАРИЯЛАНДЫ 08.12.2025	ТІРЕК СӨЗДЕР bilimger, жобалық әрекет, заманауи білім беру, қолөнер, құзыреттілік, сәндік қолөнер, сәндік-қолданбалы өнер, ұлттық құндылықтар, шығармашылық, эстетикалық тәрбие, этнодизайн	СІЛТЕМЕ https://bilimger.kz/185653/
---------------------------------	---	---

Ташенова Индира Бактырқызы

«Қолданбалы сәндік өнер» үйірме жетекшісі

АННОТАЦИЯ

Мақалада заманауи білім беру жүйесінде сәндік қолөнердің (сәндік-қолданбалы өнердің) алатын орны жан-жақты талданады. Сәндік қолөнердің тарихи-мәдени бастаулары, оның тұлғаның рухани-адамгершілік, эстетикалық, еңбек және креативтік құзыреттерін қалыптастырудағы рөлі қарастырылады. Сонымен қатар жалпы орта және жоғары білім беру бағдарламаларындағы сәндік-қолданбалы өнер компоненттері, ұлттық қолөнерді оқу-тәрбие үдерісіне кіріктірудің тиімді жолдары, жобалық және зертханалық жұмыстар, цифрлық технологиялар мен этнодизайн мүмкіндіктері талданады. Зерттеу барысында қазақстандық және шетелдік ғалымдардың еңбектеріне талдау жасалып, сәндік қолөнерді заманауи құзыреттілікке негізделген, STEAM-бағдарланған білім беру парадигмасымен ұштастырудың теориялық-әдістемелік негіздері айқындалады. Автор сәндік қолөнерді оқыту процесін тек көркем еңбек не технология пәндерінің шеңберінде ғана емес, тұтас мектептің тәрбие жүйесін, білім мазмұнын жаңартуға ықпал ететін кешенді мәдени-педагогикалық феномен ретінде қарастыру қажеттігін негіздейді.

Кілт сөздер: сәндік қолөнер, сәндік-қолданбалы өнер, қолөнер, заманауи білім беру, ұлттық құндылықтар, эстетикалық тәрбие, құзыреттілік, этнодизайн, шығармашылық, жобалық әрекет.

КІРІСПЕ

Қазіргі глобалдық өзгерістер жағдайында ұлттық білім беру жүйесінің басты міндеттерінің бірі – оқушы тұлғасын шығармашылық тұрғыдан дамыта отырып, жаһандық құзыреттер мен ұлттық құндылықтарды үйлесімді ұштастыру. Осы тұрғыдан алғанда, ғасырлар бойы халықтың тұрмысымен, дүниетанымымен, эстетикалық талғамымен етене біте қайнасқан сәндік қолөнер ерекше педагогикалық әлеуетке ие. Қазақ халқының киіз үй жабдықтары, ою-өрнекпен безендірілген тұрмыстық бұйымдары, ағаш, металл, тері, киіз, тоқыма бұйымдары тек материалдық мәдениет үлгісі ғана емес, жас ұрпақты сұлулықты сезінуге, еңбекті құрметтеуге, табиғатпен үйлесімді өмір сүруге тәрбиелейтін рухани-эстетикалық мектеп ретінде қызмет атқарады.

Бүгінгі таңда цифрландыру, жасанды интеллект, креативті индустриялар қарқынды дамыған қоғамда мектеп оқушысына тек пәндік білім беру жеткіліксіз; ол өз қолымен жасауға, жобалауға, материалмен жұмыс істеуге, дәстүрлі формаларға жаңа мазмұн беруге қабілетті болуы тиіс. Сәндік қолөнер осы талаптарға толық жауап береді: ол оқушыны жоспарлауға, композиция құрастыруға, түстерді үйлестіруге, өлшеу мен есептеуге, еңбек құралдарымен қауіпсіз жұмыс істеуге үйретеді, яғни практикалық, креативтік, коммуникативтік және цифрлық құзыреттер кешенін дамытады.

Сонымен бірге, жалпы орта білім беруде сәндік-қолданбалы өнер көбіне факультатив, үйірме не жеке тақырып деңгейінде қалып, оның мәдени-тарихи, тұлғалық-дамыту әлеуеті толық ашылмай отыр. Осыған байланысты мақалада заманауи білім беру жағдайында сәндік қолөнерді интеграциялық, жобалық, құзыреттілік тұрғыдан ұйымдастырудың негізгі бағыттары айқындалып, отандық және шетелдік тәжірибе негізінде ғылыми-педагогикалық пайым жасалады.

СӘНДІК ҚОЛӨНЕРДІҢ ТЕОРИЯЛЫҚ-ӘДІСНАМАЛЫҚ НЕГІЗДЕРІ

Сәндік-қолданбалы өнерді педагогикалық тұрғыдан қарастыру үшін, ең алдымен, оның мәнін, құрылымын, функцияларын анықтап алу қажет. Ғылыми әдебиеттерде сәндік қолөнер халықтың тұрмыстық заттарын көркемдік тұрғыдан өңдеп, оларға эстетикалық сипат беру үдерісі әрі нәтиже ретінде түсіндіріледі; ол материалдық және рухани мәдениеттің тоғысқан тұсы болып табылады. Эстетика тұрғысынан сәндік қолөнерде «пайдалылық» пен «сұлулықтың» бірлігі жүзеге асады: бұйым бір мезгілде күнделікті тұрмыста қолдануға жарамды және көркемдік идеяны білдіретін өнер туындысы бола алады.

Педагогикалық әдіснамада сәндік-қолданбалы өнер мәдени-тарихи, құндылықтық, әрекеттік және құзыреттілік көзқарастардың қиылысында қарастырылады. Мәдени-тарихи тәсіл қазақ ұлттық қолөнерін тарихи жадының, этникалық сәйкестіктің маңызды компоненті деп түсіндіріп, оны білім мазмұнына енгізуді ұлттық сана-сезімді

жаңғыртудың құралы ретінде негіздейді. Құндылықтық тәсіл сәндік қолөнерді адамгершілік, отбасылық, еңбек, экологиялық және эстетикалық құндылықтарды тасымалдаушы арна ретінде қарастырады, өйткені әрбір бұйымда шебердің дүниетанымы, талғамы, еңбекке көзқарасы көрініс табады.

Әрекеттік әдіснамалық тұрғыдан сәндік қолөнер – оқушының материалмен тікелей әрекеттесуін, қол қимылдарын, ойлау мен қиялдың үйлесімді дамуын көздейтін практикалық іс-әрекет саласы. Бұл жерде В.Выготскийдің мәдени-тарихи теориясы, Л.Анциферова, Л.Божович және т.б. еңбектеріндегі әрекет арқылы дамудың қағидалары маңызды. Оқушы ою ойып, өрнек салып, кесте тіккен сайын тек техникаға үйреніп қана қоймай, кеңістіктік ойлауын, композициялық сезімін, табандылығын, өзін-өзі реттеуін қалыптастырады. Құзыреттілік тәсіл тұрғысынан алғанда сәндік қолөнер – оқушыны өмірлік жағдаяттарда қолданылатын нақты дағдылармен (жоспарлау, уақытты басқару, топта жұмыс істеу, өнім шығару) қаруландыратын білім саласы; бұл әсіресе қазіргі еңбек нарығында сұранысқа ие креативті индустрия мамандықтары үшін аса өзекті.

ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ СӘНДІК ҚОЛӨНЕРІ ЖӘНЕ ТҰЛҒАНЫҢ РУХАНИ-ЭСТЕТИКАЛЫҚ ДАМУЫ

Қазақ сәндік-қолданбалы өнері – халқымыздың дүниетанымын, табиғатпен және қоғаммен қарым-қатынасын, эстетикалық мұратын бейнелейтін күрделі мәдени феномен. Киіз үйдің сүйегі мен жабдықтары, текемет, сырмақ, кестеленген тұскиіз, зергерлік әшекейлер, ағаштан ойылған тұрмыстық заттар, өрілген қамшы мен тері бұйымдары – барлығы да жас ұрпаққа арналған бейнелі «оқулық» ретінде қарастырылуы мүмкін. Ою-өрнек жүйесіндегі «қошқармүйіз», «түйетабан», «ирек», «ботамойын» сияқты мотивтер табиғат құбылыстарын, мал шаруашылығы мен тұрмыс ерекшеліктерін көркем тілде әңгімелеп береді; бұл символиканы оқу-тәрбие үдерісінде түсіндіру ұлттық дүниетанымды саналы түрде меңгеруге мүмкіндік береді.

Рухани-адамгершілік тәрбие тұрғысынан алғанда, сәндік қолөнер оқушыны үлкенге құрмет, кішіге қамқорлық, отбасы құндылықтары, еңбексүйгіштік сынды қасиеттерге баулиды. Мәселен, ата-әжелердің немерелеріне кесте тігуді, ши өріп, жүн түтуді үйретуі – тек техникалық дағды беру емес, отбасы ішіндегі ұрпақтар сабақтастығын, бір-біріне деген жауапкершілікті нығайтатын ерекше қарым-қатынас түрі. Бұл үдерісті мектептің тәрбие жұмысына тарту, отбасымен бірлескен шеберлік сағаттарын, этнографиялық экспедициялар, дәстүрлі қолөнер шеберлерімен кездесулер өткізу оқушылардың әлеуметтік тәжірибесін байытып, мектеп пен қоғам байланысын күшейтеді.

Эстетикалық тәрбие бағыты бойынша сәндік-қолданбалы өнер оқушының көру мәдениетін, түс пен пішін үйлесімділігін сезінуін, пропорция мен ритмді ажырата білуін дамытады. Ғылыми зерттеулер сәндік қолөнермен жүйелі айналысқан оқушылардың

эстетикалық талғамы, көркем бейнені қабылдау тереңдігі, шығармашылық қиялы едәуір жоғары болатынын көрсетеді. Сонымен қатар сәндік қолөнер – инклюзивті білім беру жағдайында ерекше білім беруге қажеттілігі бар балаларды әлеуметтендірудің тиімді құралы; себебі қолмен жасалатын әрекеттер, материалдармен жұмыс әртүрлі танымдық стильдері бар оқушыларға өзіндік жолмен табысқа жетуге мүмкіндік береді.

ЗАМАНАУИ БІЛІМ БЕРУ ПАРАДИГМАСЫ ЖӘНЕ СӘНДІК ҚОЛӨНЕРДІ ИНТЕГРАЦИЯЛАУ

Заманауи білім беру парадигмасы құзыреттілікке, нәтижеге, тұлғаға бағдарланған, интердисциплинарлық және өмір бойы білім алу қағидаларына сүйенеді. Осы тұрғыдан сәндік қолөнерді оқу-тәрбие үдерісіне енгізу классикалық «еңбек» немесе «көркем еңбек» пәнінің шеңберінен шығып, түрлі пәндермен интеграцияланған кешенді білімдік орта құруды талап етеді. Мәселен, математика сабағында ою-өрнек симметриясы, геометриялық өрнектер арқылы симметрия, трансляция, пропорция ұғымдарын түсіндіруге болады; тарих сабағында әр аймақта дамыған қолөнер түрлері, олардың дәуірлерге сәйкес өзгеруі қарастырылады; географияда қолөнерде қолданылатын табиғи материалдардың шығу тегі мен экологиялық аспектілері талданады. bilim-uba.kz+1

STEAM-білім беру (Science, Technology, Engineering, Art, Mathematics) тұжырымдамасы сәндік қолөнердің заманауи оқыту үдерісіне табиғи түрде енуіне мүмкіндік береді. Мысалы, оқушылар ағаштан, металдан, киізден бұйымдар жасау барысында материалтану негіздерін, технологиялық процестерді, конструкциялық есептеулерді, қауіпсіздік ережелерін меңгеріп, сонымен қатар көркем шешім табуға, дизайн элементтерін қолдануға үйренеді. Жобалық оқыту әдістерін қолданып, «заманауи интерьерге арналған ұлттық стильдегі шам», «киізден жасалған эко-сувенир», «қалдық материалдардан жасалған арт-объект» тәрізді жобаларды жүзеге асыру – оқушының зерттеушілік, конструкторлық, дизайнерлік және кәсіпкерлік дағдыларын дамытады.

Сонымен қатар жоғары білім деңгейінде сәндік-қолданбалы өнер мамандарын даярлайтын бағдарламаларда (6B02161, т.б.) кәсіби модульдермен қатар педагогикалық, психологиялық, менеджмент, маркетинг компоненттерін күшейту маңызды. Бұл түлектерге тек шебер-художник емес, сонымен бірге білім беру кеңістігінде жұмыс істей алатын педагог-дизайнер, мәдени жобалардың менеджері, креативті индустриялар саласының ұйымдастырушысы болуға мүмкіндік береді. Осылайша сәндік қолөнер заманауи білім беру жүйесінде жалпы орта мектептен бастап колледж, жоғары оқу орындарына дейін үздіксіз кәсіби-шығармашылық бағыт ретінде көрініс табады.

ЖОБАЛЫҚ ЖӘНЕ ПРАКТИКАЛЫҚ ӘРЕКЕТ АРҚЫЛЫ СӘНДІК ҚОЛӨНЕРДІ ОҚЫТУ ӘДІСТЕМЕСІ

Сәндік қолөнерді оқыту әдістемесі ең алдымен оқушының белсенді практикалық әрекетіне, шағын, бірақ нақты нәтиже беретін шығармашылық өнім жасауына негізделуі тиіс. Шетелдік және отандық зерттеулер көрсеткендей, декоративтік қолөнер дағдыларын дамытуда кезең-кезеңмен ұйымдастырылған практикалық жұмыстар – эскиз жасау, түстік гамманы таңдау, композиция құру, материал дайындау, технологиялық операцияларды орындау, бұйымды аяқтау және рефлексия – оқушының танымдық, эмоционалдық және еріктік салаларын кешенді түрде дамытады.

Жобалық оқыту технологиясын қолдану барысында оқушылар ұзақ мерзімді (апталық, тоқсандық) жобалар орындайды. Мысалы, «Мектеп кеңістігін ұлттық қолөнер бұйымдарымен безендіру» жобасы шеңберінде оқушылар мектеп дәлізі немесе кітапхана интерьері үшін қабырға панноларын, сәндік панельдер, ақпараттық стендтердің этно-эстетикалық дизайн нұсқаларын әзірлейді; бұл ретте олар мұғалімдермен, сыныптастарымен, ата-аналарымен кеңесе отырып, макет жасап, материалдарға смета құрып, өлшеу және монтаж жұмыстарын жоспарлайды. Осындай жобалар оқушыларды шынайы әлеуметтік тапсырысқа жауап беретін команда мүшесі ретінде сезіндіреді, сонымен бірге еңбек нәтижесіне азаматтық жауапкершілік қалыптастырады.

Әдістемелік тұрғыдан сәндік қолөнерді оқытуда дифференциация мен жеке білім траекторияларын да ескеру қажет. Кейбір оқушылар кесте тігу мен тоқымаға бейім болса, басқалары ағашпен, сазбалшықпен, металмен жұмыс істеуге қызығады; сондықтан мұғалім оқу бағдарламасының шеңберінде таңдау мүмкіндіктерін қарастырып, базалық міндетті модульмен қатар вариативті шығармашылық модульдерді ұсынуы маңызды. Оқу-үйірме, шеберхана, студия форматтарын үйлестіру, жергілікті қолөнер шеберлерін педагогикалық үдеріске тарту оқытудың аутенттілігін арттырып, оқушыларды нақты кәсіби ортаға жақындатады.

ЦИФРЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАР, ЭТНОДИЗАЙН ЖӘНЕ СӘНДІК ҚОЛӨНЕР СИНТЕЗІ

Цифрландыру дәуірінде сәндік қолөнерді оқыту тек дәстүрлі материалдармен шектелмей, ақпараттық-коммуникациялық технологиялармен, заманауи дизайн құралдарымен интеграциялануы қажет. Бірқатар зерттеулерде қолөнер элементтерін оқытуда мультимедиялық ресурстар, интерактивті презентациялар, виртуалды шеберханалар, үш өлшемді модельдеу бағдарламалары (3D-модельдеу) оқушылардың қызығушылығын арттырып, күрделі технологиялық операцияларды кезең-кезеңмен визуалды түрде түсіндіруге мүмкіндік беретіні көрсетіледі.

Этнодизайн бағыты сәндік қолөнерді заманауи графикалық және өндірістік дизайнмен ұштастырады. Оқушылар ұлттық ою-өрнек мотивтерін цифрлық графика бағдарламаларында (векторлық, растрлық редакторларда) өңдеп, оларды киім, интерьер, веб-дизайн, мобильді қосымшалар интерфейсі, полиграфиялық өнімдерде қолданудың нұсқаларын әзірлей алады. Бұл үдеріс бір жағынан ұлттық мәдени кодты заманауи визуалды тілде қайта ұсынуға, екінші жағынан, оқушыларға нарықта сұранысқа ие дизайн дағдыларын меңгеруге мүмкіндік береді. Университеттер мен колледждердің «Сәндік өнер және этнодизайн» сияқты білім беру бағдарламалары дәл осы бағытты институционалдық деңгейде дамытып отыр.

Сонымен қатар әлеуметтік желілер мен онлайн-платформалар арқылы оқушылар мен студенттердің өз қолымен жасаған бұйымдарын таныстыру, шағын онлайн-көрмелер, цифрлық портфолио дайындау, краудфандинг элементтері бар шығармашылық жобалар іске асыру мүмкіндігі кеңейіп келеді. Бұл оқушыларға шығармашылық еңбегін монетизациялау, кәсіпкерлік дағдыларын сынақтан өткізу, нарық талабын түсіну, өз брендингін қалыптастыруға алғашқы қадам жасауға жол ашады. Осылайша сәндік қолөнер тек дәстүрді сақтаушы сала емес, креативті экономикаға кірігетін, жастардың өзіндік кәсіби жолын айқындауға ықпал ететін заманауи бағытқа айналады.

МЕКТЕП ПЕН ҚОСЫМША БІЛІМ ҰЙЫМДАРЫ СЕРІКТЕСТІГІ АЯСЫНДА СӘНДІК ҚОЛӨНЕРДІ ДАМУ

Заманауи білім беру кеңістігінде мектеп, өнер мектептері, колледждер, жоғары оқу орындары, музейлер, мәдениет үйлері мен қолөнершілер шеберханалары арасындағы серіктестік ерекше маңызға ие. Сәндік қолөнерді дамытудың тиімді моделі ретінде вертикальды интеграцияға негізделген білім беру кластерін атауға болады: онда жалпы білім беретін мектеп эстетикалық және еңбек тәрбиесінің іргетасын қаласа, балалар өнер мектептері, колледждер мен университеттер кәсіби бағдар мен тереңдетілген дайындықты қамтамасыз етеді.

Мектеп пен қосымша білім беру ұйымдарының бірлескен жобалары (қалалық шығармашылық фестивальдер, қолөнер жәрмеңкелері, «ашық шеберхана» күндері, шеберлік сыныптары) оқушылардың эстетикалық талғамын, мәдени коммуникацияларын дамытуға, өзін өнер қауымдастығының мүшесі ретінде сезінуіне жағдай жасайды. Сәндік қолөнер бағытындағы конкурстарды ұйымдастырғанда, оларды тек «сұлулық жарысы» ретінде емес, оқушылардың зерттеу, жобалау, рефлексия, өзін-өзі таныстыру дағдыларын көрсететін кешенді білім беру іс-шарасы ретінде құру маңызды.

Сонымен қатар педагог кадрлар даярлайтын жоғары оқу орындары мектеп мұғалімдеріне арналған біліктілікті арттыру курстарында сәндік қолөнердің заманауи

әдістемесіне, этнодизайн, цифрлық технологиялар интеграциясына, инклюзивті және жобалық оқыту тәсілдеріне басымдық беруі қажет. Мұндай үздіксіз кәсіби даму жүйесі мектептерде сәндік-қолданбалы өнерді оқыту сапасын арттырып, оны жеке энтузиаст-мұғалімнің құлшынысына ғана тәуелді емес, институционалдық қолдауға ие бағытқа айналдыруға көмектеседі.

ҚОРЫТЫНДЫ

Жалпы алғанда, заманауи білім беруде сәндік қолөнердің алатын орны көпқырлы әрі стратегиялық тұрғыдан маңызды. Ол бір жағынан ұлттық мәдени мұраны сақтап, ұрпақтан ұрпаққа жеткізетін құрал болса, екінші жағынан – оқушылардың шығармашылық, құзыреттілік, коммуникативтік және кәсіпкерлік әлеуетін ашатын тиімді білім беру алаңы. Сәндік-қолданбалы өнерді білім беру жүйесіне мақсатты түрде интеграциялау арқылы мектеп пен жоғары оқу орындары оқушыларды тек дайын тұжырымдарды меңгеруші емес, мәдениет жасаушы, құндылық тудырушы, креативті ойлайтын субъект ретінде қалыптастыра алады.

Мақалада талданған теориялық-әдіснамалық негіздер, ұлттық және шетелдік тәжірибе, жобалық және практикалық әрекетке бағытталған тәсілдер, цифрлық технологиялар мен этнодизайн мүмкіндіктері сәндік қолөнерді заманауи білім беру парадигмасымен ұштастырудың нақты жолдарын көрсетеді. Болашақта сәндік қолөнерге негізделген интеграциялық оқу бағдарламаларын әзірлеу, өлкетану, кәсіптік бағдар, инклюзивті білім беру, цифрлық мәдениет бағыттарымен тоғыстыра отырып, эксперименттік-педагогикалық зерттеулер жүргізу қажеттілігі туындайды. Осылайша сәндік қолөнер мектеп пен қоғам арасындағы мәдени көпірге, ұлттық болмысты жаһандық контексте сақтап қалу мен дамытудың пәрменді құралына айналады.

ПАЙДАЛАНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТТЕР

1. **Шебердің қолы ортақ — Bilimger.kz.** – URL: <https://bilimger.kz/106208/bilimger.kz>
2. **Нұғманова Ф.** Ұлттық қолөнер арқылы білім алушыларды рухани-эстетикалық тәрбиелеу ерекшеліктері // Білім – УБА ғылыми журналы, 2023. – URL: <https://bilim-uba.kz/index.php/science/article/download/42/32> bilim-uba.kz
3. **Жолдасбекова С.А., Изтлеуова А.Ш., Займоғлы және т.б.** Қазақ сәндік-қолданбалы өнерінің тәрбиелік мүмкіндіктері // Абай атындағы ҚазҰПУ Хабаршысы. – URL: <https://auezov.edu.kz/media/attachments/2022/03/29/36-...-211-217.pdf> Ауэзов университет
4. **Еспенова А.** Қазақ сәндік-қолданбалы өнерінің тарихи қалыптасуы мен дамуы:

өнертану ғылымдарының докторы ғылыми дәрежесін алу үшін дайындалған диссертация. – Алматы: ҚазҰӨА, 2018. – URL: <https://kaznai.kz/wp-content/uploads/2021/11/%D0%95%D1%81%D0%BF%D0%B5%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B0-%D0%90-%D0%90%D2%A2%D0%94%D0%90%D0%A2%D0%9F%D0%90-1.pdf> kaznai.kz

5. **«Сәндік-қолданбалы өнер» білім беру бағдарламасы.** Қ.А. Ясауи атындағы Халықаралық қазақ-түрік университеті. – URL: https://ayu.edu.kz/admin/ckeditor_files/files/oner_audit_sandik_koldanbaly_onery.pdf ayu.edu.kz
6. **6B02161 - Сәндік-қолданбалы өнер** білім беру бағдарламасы. М.Әуезов атындағы Оңтүстік Қазақстан университеті. – URL: <https://auezov.edu.kz/kaz/paraktar-kz/6463-6b02161-%D1%81%D3%99%D0%BD%D0%B4%D1%96%D0%BA-%D2%9B%D0%BE%D0%BB%D0%B4%D0%B0%D0%BD%D0%B1%D0%B0%D0%BB%D1%8B-%D3%A9%D0%BD%D0%B5%D1%80-3> Ауэзов университет
7. **Сәндік қолданбалы және халықтық кәсіпшілік өнері мамандығы туралы мәлімет.** Mycollege.kz. – URL: <https://mycollege.kz/site/classifier/speciality?id=607ea4b23ea42f32a3228c71> mycollege.kz
8. **Сәндік-қолданбалы өнер — көркем шығармашылық көзі ретінде.** Орал АПК жаңалықтары. – URL: <https://oapr.edu.kz/32/news/%D1%81%D3%99%D0%BD%D0%B4%D1%96%D0%BA-%D2%9B%D0%BE%D0%BB%D0%B4%D0%B0%D0%BD%D0%B1%D0%B0%D0%BB%D1%8B-%D3%A9%D0%BD%D0%B5%D1%80-%D0%BA%D3%A9%D1%80%D0%BA%D0%B5%D0%BC-%D1%88%D1%8B%D2%93%D0%B0%D1%80%D0%BC/> oapr.edu.kz
9. **Nasyrova L.G.** *The Technology of Developing Pupils' Decorative-Applied Art Skills in the Process of Education.* – ERIC, 2016. – URL: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1114552.pdf> files.eric.ed.gov
10. **Analysis of Ideas and Modern Approaches to the Training of Artists of Decorative and Applied Arts in Higher Education.** // *Conrado Journal*, 2022. – URL: <https://conrado.ucf.edu.cu/index.php/conrado/article/download/3808/3616/7717> conrado.ucf.edu.cu

ҚМ АА Куәлік нөмірі: **KZ45VPY00102718** — ҚР Мәдениет және Ақпарат министрлігі

© 2026 **Bilimger.kz** Ақпараттық-танымдық білім порталы. Барлық мазмұн авторлық құқықпен қорғалған.